

Linköping 2024-03-15

Olof Hermelin

Sändlista:

Region Östergötland

Linköpings kommun

Norrköpings kommun

Vadstena kommun

Treårsbudget med fokus på 2025

Enligt Region Östergötlands utvecklingsstrategi är det viktigt att förbättra kulturens infrastruktur och se kulturen som en integrerad del av att skapa sammanhang för invånarna i länet. För att uppnå detta behövs investeringar i kultur och kulturskapare, både främjandeuppdrag samt museets basuppdrag, som innefattar förvaltning, kunskapsbyggande, förmedling av konst och kulturarv. Tillgång till kulturupplevelser betraktas som en fråga om jämlikhet då det berikar människor med kunskap om samhället, vårt historiska arv och främjar kreativitet. Kulturen fyller också en lärande funktion som stärker demokratin och samhällsutvecklingen. En övergripande prioritering är att sänka trösklarna för att delta i det rika kulturlivet, vilket kräver både generella och riktade insatser för att nå prioriterade grupper såsom barn och unga, socioekonomiskt utsatta grupper m.fl.

Det nyligen renoverade Östergötlands museum har nu en helt moderniserad museibygnad, ett nytt koncept för besökare med utökade utrymmen för allmänheten, ökad tillgänglighet och nya permanenta utställningar. Renoveringen av museets offentliga delar har fokuserat på att göra konst- och kulturhistoria mer tillgänglig för att locka fler besökare att ta del av museets verksamhet. Detta har varit nödvändigt för att uppnå målen som anges i Kulturplanen för Region Östergötland och det kulturpolitiska programmet för Linköpings kommun samt de nationella kulturpolitiska målen.

Östergötlands museum verkar i enlighet med ICOM:s (International Council of Museums) och ICA:s (International Council on Archives) regelverk. Arbetet med kulturarv är till viss del reglerat i lagstiftning. Museilagen (2017:563) framhäver museernas ansvar för kunskap, allsidighet, öppenhet och för att aktivt förvalta sina samlingar och slår fast att offentliga museer utifrån sitt ämnesområde ska bidra till samhällets utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Kulturmiljölagen (1988:950) anger grundläggande bestämmelser till skydd för det gemensamma kulturarvet och betonar att skydd och vård av kulturmiljön är en nationell angelägenhet. Ansvaret delas av alla, såväl enskilda som myndigheter. Tillsammans med plan- och bygglagen (2010:900), som reglerar samhällets fysiska utveckling, är kulturmiljölagen ett viktigt verktyg i samhällsplaneringen. Östergötlands museum fungerar både som stöd i ärenden åt kommuner och allmänhet samt som förvaltare av 6 bebyggda miljöer skyddade av Kulturmiljölagen och



ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

ytterligare som verksam och till del förvaltningsansvarig för ytterligare två fastigheter skyddade av Kulturmiljölagen.

Region Östergötlands roll är att verka för att Östergötland ska fortsätta vara en stark kulturarvsregion där kulturarvet och därmed även kulturmiljön bevaras, utvecklas och används.

I äskande för år 2025 förklarade Östergötlands museum svårigheterna med att säkra det grundläggande uppdrag som fastställs i den regionala kulturplanen och i Museilagen (2017:563), utan att antingen få ökade resurser eller höja entréavgifterna. Att höja entréavgifterna kan riskera att vi inte når de kulturpolitiska och regionala målen om att ha låga trösklar och breddat deltagande i kulturen. En annan viktig fråga är beredskapen att skydda och rädda kulturarvet i händelse av krig eller kris. Behovet av ökade basanslag för åren 2025-2027 har ökat, särskilt med tanke på det ökade uppdraget gällande beredskap. En beredskap som både omfattar eget ägda i lag och Genevekonventionen skyddade fastigheter, beredskap för egna samlingar och eget ägda byggnader som är skyddade i Kulturmiljölagen samt som stöd för andra skyddade samlingar och fastigheter i länet, exempelvis samlingar på Vadstena slott, i Linköpings stadshus, på Medevi brunn m.m.

Stiftelsens ändamål är att bedriva och främja kulturminnesvård och övrig museiverksamhet inom länet samt att förvalta stiftelsens fastigheter och samlingar och hålla dem tillgängliga för allmänheten. Stora steg har tagits för att säkra förvaltningen av museifastigheten, men det återstår steg för att säkerställa förvaltningen av de fem Kulturmiljölagsskyddade fastigheter som stiftelsen äger samt säkerställande av förvaltningen av samlingar på Löfstad slott, samt behov av att säkra samlingsförvaltning, kulturarv- och konstfrämjande arbete.

Parallellt med krav som finns i lag om god förvaltning av fastigheter och samlingar finns också krav om breddat deltagande i kulturplanen för Östergötland. I den nyss antagna kulturplanen konstaterar man att: "Det finns tydliga skillnader i kulturkonsumtion mellan olika grupper, och avgörande är kön, socioekonomi och geografi. Region Östergötlands utveckling av kulturlivet syftar till att sådana skillnader ska undanröjas".

Det är avgörande för Östergötlands museum att behålla och utveckla nivån på basanslagen för att säkerställa ett breddat deltagande och skydd mot kostnadsökningar till följd av inflation och avtalsförhandlingar. De besparingar som lagts på verksamheten 2024 och under pandemiåren medför att Östergötlands museum svårt kan uppfylla lagstadgade basuppdrag och samtidigt leva upp till mål om breddat deltagande i den regionala kulturplanen.

God förvaltning av det regionala kulturarvet

God förvaltning av det regionala kulturarvet är av största vikt för Östergötlands museum. Museet skiljer sig från andra verksamheter inom Kultursamverkansmodellen genom sitt förvaltade uppdrag som regleras i Museilagen (2017:563), Kulturmiljölag (1988:950) m.m. Med omfattande samlingar och kulturskyddade fastigheter som ska förvaltas i ett evighetsperspektiv, är det nödvändigt att ha en välstrukturerad förvaltning för att säkerställa att arvet bevaras för framtida generationer. Eventuella brister i förvaltningsstrukturen kommer per automatik leda till en ökad förvaltningsskuld, vilket innebär en ekonomisk börda samt risk för förlust av värdefull



kunskap och historisk kontext. Det är därför avgörande att ständigt förbättra och förstärka förvaltningen för att säkerställa att det regionala kulturarvet bevaras och kan överföras till kommande generationer.

Följande områden är av högsta prioritet under perioden 2025-2027:

Beredskap: Östergötlands museum spelar en viktig roll i beredskapsarbetet vid eventuella krig och kriser. De pågående konflikterna i länder som Ukraina, Gaza, Syrien och Afghanistan visar att attacker mot kulturarv är en del av dagens krigsföring. Kulturarvet har nyligen inkluderats som en viktig samhällsfunktion i MSB:s lista över viktiga samhällsfunktioner. Denna lista samlar de funktioner som anses vara nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden och säkerhet – både i vardagen och under kris- och krigssituationer. Listan är en grund för beredskapsplanering, samverkan och samordning mellan olika aktörer, samt för prioritering av resurser vid händelser. Kulturarvet har tidigare inte betraktats som en viktig samhällsfunktion, men inkluderades i uppdateringen av listan under 2023 under kategorin "Demokrati och beredskap". I samma kategori återfinns funktioner som rättsvårdande verksamhet, psykologiskt försvar, nyheter och samhällsinformation, samt säkerställande av rikets ledning och offentlig förvaltning.

Östergötlands museum förvaltar och verkar inom fyra fastigheter som är skyddade enligt Genevekonventionen. Personalen vid museet är en viktig del av den beredskap som behöver byggas upp för att skydda och bevara det östgötska kulturarvet. Museet besitter unik kompetens inom områden som konservering, byggnadsvård, arkeologi, historia och samlingshantering. Stiftelsen Östergötlands museum har egna beredskapsplaner och har inte ännu krigsplacerat personal. Stiftarna har ännu inte givit specifika instruktioner till de stiftelser där de har huvudmannaskap att genomföra detta.

Frågan om beredskap kräver också att man funderar över var omfattande museisamlingar ska förvaras vid krig. Idag förvaras samlingarna på flera platser i Östergötland (Linköping, Löfstad, Vadstena samt på olika museigårdar, samt utlån regionalt och nationellt). Den regionala expertisen inom samlingshantering finns på Östergötlands museum i Linköping och för att skapa en regional beredskap behövs extra resurser.

Beredskapsperspektivet inkluderar även att vara tillgänglig för allmänheten vid en eventuell kris. Museet samarbetar med Länsstyrelsen, som är samordningsmyndighet, men ser att det krävs ytterligare resurser för att möta de krav som kommer med beredskapen i dagens läge. Det kommer också löpande krav på verksamheten från statligt håll om att ta fram beredskapsplaner och liksom andra museiinstitutioner komplettera organisationen med en säkerhetsansvarig.

2025: 400 000

2026: 600 000

2027: 400 000



Förvaltning av samlingar och arkiv: Inflationen och den rådande ekonomiska situationen har haft en negativ påverkan på Östergötlands museum. Ökade kostnader för löner, tjänster och investeringar har minskat utrymmet för verksamheten. Under pandemiåren har anslagen för oss och andra kulturverksamheter i länet sänkts för att prioritera vården, vilket har försämrat vår ekonomi. Samtidigt har vi drabbats av minskade statliga bidrag för lönebidragsanställda inom vårt projekt Kulturarvs IT, samt osäkerhet kring framtida finansiering från externa myndigheter som Boverket. Denna ekonomiska press har fått oss att avsluta vår medverkan i flera externa stiftelser och föreningsstyrelser som är viktiga för vår basverksamhet. Att Östergötlands museum lämnar dessa stiftelser kan i flera fall leda till deras nedläggning och därefter en risk för att kulturarv skingras. Det är en utmanande situation för oss och det krävs betydande resurser för att säkerställa vår tillsyn och vård av samlingar som förvaltas av stiftelser/föreningar som i stadgar har utpekat oss som part i förvaltningen. Under året har Stiftelsen Medevi brunnsmiljö lagts ned och ägandet av 1700 inventarier i form av möbler och en omfattande apotekssamling har överförs till Östergötlands museum. Bara förvaltningen av denna samling kostar årligen 50 000 – 100 000 kronor.

Östergötlands museums fokus har varit att klara den mest nödvändiga förvaltning av de befintliga samlingarna och samtidsinsamling har nedprioriterats i verksamheten. Museet bör betraktas som en viktig del i det demokratiska samtalet där både dåtid och nutid är viktig. I uppdragsöverenskommelsen från huvudmännen har Östergötlands museum ett övergripande ansvar för länets historia och konst. Detta innebär ett ansvar för en aktiv insamling som ska kunna ge perspektiv på hela vår historia, både dåtid och nutid. Parallellt tyngs detta uppdrag nu av beredskapsfrågor som redovisats ovan. Till detta uppdrag kommer nu krav på att aktivt arbeta med beredskapsfrågor och vara en regional resurs för regionens kulturarv i händelse av krig eller kris.

Kopplat till museets samlingsuppdrag har betydande investeringar gjorts med externa medel, och arbetet med att digitalisera samlingen utförs inom ramen för den årligen bidragsfinansierade verksamheten inom projektet Kulturarvs IT. Denna verksamhet har sett sina bidrag från Riksantikvarieämbetet minskas samtidigt som kostnaderna för lönebidragsanställda har ökat, tillsammans med förvaltningssystemens kostnader. Denna utarmning har inte bara skett under 2024 utan har varit en gradvis nedmontering av basfinansieringen över tid. Kulturarvs IT utgör fundamentet för digitalisering och tillgängliggörande av museets samlingar, och utgör ryggraden i den bilddatabas som finns i "Bild Linköping". Tyvärr räcker inte de nuvarande externa resurserna för att långsiktigt hantera dessa system som är avgörande för att effektivt förvalta museets omfattande samlingar på ett modernt sätt. Dessa system är också nödvändiga för att göra samlingarna tillgängliga digitalt, genom plattformar som Digitalt museum, Bild Linköping, Europeana, K-Samsök, Samla och Kulturarv Östergötland (på lokal, regional, nationell och internationell nivå).

I ljuset av behovet av god ordning bland samlingar med högt ekonomiskt och kulturhistoriskt värde, spelar den digitala infrastrukturen en avgörande roll. Problemet är att den digitala infrastrukturen till stor del har byggts upp med externa projektmedel och befinner sig nu i en



fas där den behöver övergå till en mer stabil och långsiktig förvaltning. För att förvalta och förmedla samlingar krävs enligt museilagen resurser för aktiv samlingsförvaltning, vilket saknas idag. Denna fråga liksom den forskning som idag bedrivs vid Östergötlands museum är idag nästan uteslutande finansierade med externa medel.

2025: 1 545 000

2026: 1 584 000

2027: 1 623 000

Fastighet och förvaltning: Östergötlands museum förvaltar och äger en rad historiska byggnader och gårdar i länet. Dessa inkluderar: museibygnaden på 7 000 kvadratmeter, Krogfallsstugan, Onkel Adamsgården, Fillinge tingshus, Öna kulturresevat samt Smedstorps dubbelgård. Trots planer för bevarandet av dessa fastigheter, saknas resurser för att genomföra de nödvändiga åtgärderna enligt våra vårdplaner. Förutom dessa fastigheter hyr Östergötlands museum Löfstad slott av Riddarhuset och har förvaltningsskyldigheter för trädgården och fastigheten enligt Emilie Pipers testamente från 1926. Vi hyr även lokaler till Sancta Birgitta Klostermuseum av Statens fastighetsverk samt externa museimagasin på 2 400 kvadratmeter från fastighetsbolaget Corem.

De ökade hyreskostnaderna till följd av inflationen och de stigande kostnaderna för fastighetsförvaltning har satt press på stiftelsen. Östergötlands museums fastighetsinnehav består av donationer och alla fastigheter rymmer samlingar som är en central del av museets uppdrag och stiftelsens ändamål. Behovet av lokaler för att både visa och förvara samlingar gör att verksamheten skiljer sig från andra och utgör en viktig del av Kultursamverkansmodellen i Östergötland. För att kunna förvalta dessa kulturarv, som på grund av inflationen har kostnadsökningar, ökar behovet för ytterligare medel.

2025: 551 000

2026: 565 000

2027: 579 000

Kulturarv Östergötland: Inom ramen för Kulturarv Östergötland behövs ekonomiska resurser för att kunna arrangera seminarier, utbildningar och möten på regional nivå. På grund av minskade anslag under pandemiåren och inflationen som följde därefter har verksamheten drabbats av bristande resurser som har gjort det svårt att upprätthålla grundläggande verksamhet och att bjuda in experter för att stötta utbildningsstrukturerna. För att nätverket ska kunna växa och förbli attraktivt behövs ökad expertkunskap, särskilt från Östergötlands museum. Många föreningar, mindre kommuner och stiftelser har haft det svårt att klara sig genom pandemin och för att underlätta övergången till annan förvaltning krävs specialiserad rådgivning och kunskapsstöd.



2025: 150 000

2026: 200 000

2027: 250 000

Länskonstkonsulent och Ung Konst Öst: Inom ramen för det konstfrämjande uppdraget som länskonstkonsulent ansvarar för, finns projektet Ung Konst Öst. Ung Konst Öst har drivits med externa medel sedan 2020 och har 2022 övergått till en permanent verksamhet, finansierat av Region Östergötland. Projektet har byggt upp en regional struktur för att arbeta med ungdomar och resulterat i ett gott samarbete kring unga och konstfrämjande åtgärder med länets kommuner, museer, konstföreningar och konstnärer. Projektet finansieras till 50% av anslagsmedel och det har tidigare visats att det behöver stärkas för att kunna fortsätta utvecklas.

Infrastrukturen för bildkonsten har sedan lång tid tillbaka utmanats av att området har svaga ekonomiska förutsättningar. Bildkonstnärer som står ensamma som upphovspersoner är särskilt sårbara. Östergötlands museum har tagit fram strategi och infrastruktur för att stödja konstnärer genom Länskonstkonsulentverksamheten. Strategi och utvecklingsarbetet fokuserar på att verka för att Östergötland ska vara en stark region för bildkonst genom att stötta konstnärer och de institutioner, organisationer som utgör områdets infrastruktur och genom att verka för ökad representation och mångfald. Länskonstkonsulenttjänsten är idag en knappt 50% anslagsfinansierad tjänst som för att verksamheten ska utvecklas behöver förstärkas med ytterligare anslagsmedel.

UKÖ	LKK
2025: 450 000	100 000
2026: 465 000	150 000
2027: 475 000	250 000

Löfstad Slott: Museiverksamheten på Löfstad slott, som är en mycket populär besöksdestination, är ett speciellt uppdrag som ges av huvudmännen Region Östergötland och Norrköpings kommun till Östergötlands museum. I en separat process har huvudmännen för Löfstad slott enats om en tillfällig ökning av anslaget med 1 200 000 kr/år från 2022 och framåt. Denna resursförstärkning kommer att täcka behoven för klimatförbättrande investeringar, antikvariska åtgärder till följd av skadedjursangrepp och dåligt klimat, samt utveckling av publik verksamhet enligt överenskommelsen med huvudmännen. En långsiktig investeringsplan har presenterats i samråd med huvudmännen, vilken med tiden kommer att leda till ökade förvaltningskostnader och främja utvecklingen av besöksmålet i linje med den antagna visionen för anläggningen. För närvarande pågår investeringar i ett nytt värmesystem och den permanenta resursförstärkningen på 1 353 000 kr är nödvändig för att bevara och vårda den unika samlingen på Löfstad slott.



Sancta Birgitta Klostermuseum: Museet finansieras av Region Östergötland och Vadstena kommun och genom statlig finansiering inom ramen för Kultursamverkansmodellen. En utvecklingsfokuserad budget är viktigt för verksamheten och det finns ett behov av medel för att förnya de permanenta utställningarna. Enligt Östergötlands museums utredning från 2022 saknas det cirka 150 000 kronor för denna utveckling jämfört med angivet anslag och behov.

2025: 150 000

2026: 160 000

2027: 170 000

Slutord

Östergötlands museum har genomgått en omfattande förnyelse och renovering av museibygnaden för att öppna upp för besökare och förnya innehållet. Det nya museikonceptet har möjliggjort förbättrad tillgänglighet, säkerhet och kvalitet i utställningarna. Genom extern finansiering har museet även kunnat förnya sin digitala infrastruktur, bygga nya basutställningar. Med hjälp av externa medel har museet utvecklat sin publika verksamhet (strax över 60 Mkr), medan renoveringen har finansierats med lån från stiftarna. Krav som ställs på Östergötlands museum genom lagstiftning och övriga beslut ökar, medan basfinansieringen och möjligheter till att söka externa medel minskar. Inflationen gör att kostnaderna stiger och organisationen kommer att ha allt svårare att behålla nyckelkompetens. Denna utveckling gör att Östergötlands museum kommer att, om inte anslaget utökas, ha svårt att ta det ansvar som krävs enligt museilag och samtidigt leva upp till de mål som anges i den regionala kulturplanen.

Neddragningar i basfinansieringen för 2025 kommer att resultera i höjda avgifter för besökare och skolor, vilket kommer att påverka möjligheterna till breddat deltagande och skolbesök på museet negativt. I det fall andra bidrag inte uppräknas, exempelvis lönebidrag är det sannolikt att Östergötlands museum tvingas varsla personal

Med vänlig hälsning

Olof Hermelin
Museichef



TREÅRSBUDGET 2025-2027

Alla belopp i tkr	2025 Budget	2026 Budget	2027 Budget
Basanslag till regionala uppdraget			
Basanslag Staten (via Region Östergötland)	9 978	10 117	10 259
Basanslag Region Östergötland inkl. fastighetsrenovering	21 480	21 515	21 593 A)
Basanslag Linköpings kommun inkl. fastighetsrenovering	13 145	12 971	12 836 A)
Basanslag Norrköpings kommun	1 057	1 084	1 111
Basanslag Vadstena kommun	159	163	167
Basanslag Riksantikvarieämbetet (Kult.arvs-II)	412	412	412
Samlingsförvaltning och utveckling av Löfstad som ett historiskt besöksmål	1 281	1 313	1 346
Bidrag enligt tidigare inskickat äskande samt äskande treårsbudget	4 536	4 935	4 986
Summa basanslag	52 048	52 510	52 709
Egenfinansiering via entréer, fonder och externa uppdrag	24 601	25 271	25 962
Bidrag Westman & Werner	2 500	2 500	2 500
Andra bidrag	4 953	5 095	5 242
Entré/visningsintäkter	4 714	4 855	5 001
Lokal/lägenhetsutyrning/konferenslokaler	1 626	1 662	1 700
Butiksförsäljning	1 219	1 300	1 387
Lönebidrag	1 379	1 379	1 379
Övriga intäkter	388	397	407
Uppdragsintäkter	10 710	10 978	11 252
Summa egenfinansiering	27 489	28 168	28 870
SUMMA INTÄKTER	79 537	80 678	81 580
Externa kostnader för uppdrags- och utställningsprojekt	-4 583	-4 771	-4 864
Externa omkostnader	-22 832	-23 604	-24 136
Westman Werner projekt	-2 500	-2 500	-2 500
Samlingsförvaltning och utveckling av Löfstad som ett historiskt besöksmål	-1 281	-1 313	-1 346
Personalkostnader	-39 313	-40 296	-41 304
Avskrivningar investering	-232	-232	-232
Avskrivningar	-330	-289	-255
Avskrivningar fastighetsrenoveringen	-4 995	-4 995	-4 994
SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER	-76 067	-78 001	-79 630
Finansnetto	-3 470	-2 677	-1 949
Periodisering avsättning/utnyttjande anslag/bidrag	0	0	0
Resultat före skatt	0	0	0
Skatt	0	0	0
Årets resultat	0	0	0

FASTIGHETSRENOVERINGEN

Enligt beslut från huvudmännen ska de prognosierade kapitalkostnaderna årligen aktualiseras i Östergötlands museums treårsplan.

Belopp i tkr	2025 Budget	2026 Budget	2027 Budget
Kapitalkostnad fastighetsrenoveringen, att betala till banken			
Kapitalkostnad amortering enligt prognos	-4 995	-4 995	-4 995
Kapitalkostnad ränta enligt prognos	-3 470	-2 677	-1 949
Summa	-8 465	-7 672	-6 944
Anslag från huvudmän för att klara likviditet			
Anslag per huvudman 50/50 Region Östergötland enligt prognos	4 233	3 836	3 472
Anslag per huvudman 50/50 Linköpings kommun enligt prognos	4 233	3 836	3 472
Summa	8 465	7 672	6 944

A) Anslag till fastighetsrenoveringen framgår under rubriken "Fastighetsrenoveringen" ovan

